

Beredskapsutvalget
for finansiell infrastruktur
(BFI)

Årsrapport 2009

Forord

Den moderne finansielle infrastrukturen er basert på IT-systemer. Disse er igjen avhengige av annen infrastruktur som telekommunikasjon og strømforsyning. Dette innebærer at avbrudd og avvik i denne infrastrukturen lett kan få virkninger også for andre aktører, for eksempel andre banker og datasentraler. Det legges derfor stor vekt på at alle aktører har gode beredskapsløsninger for å kunne videreføre virksomheten best mulig dersom det oppstår problemer i den normale driften.

I avbrudds- og avvikssituasjoner er det viktig med god samordning og informasjon mellom alle sentrale aktører i finansiell sektor. For å bidra til dette ble Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI) etablert høsten 2000 som et felles organ for slik samordning og informasjon med deltakelse fra myndighetsorganer og sentrale aktører i sektoren.

Etableringen av BFI var et resultat av flere års samarbeid innen finansiell sektor om beredskapsspørsmål. For å bidra til kunnskap om BFIs oppgaver og det arbeidet som utføres i regi av utvalget, utarbeides det en årsrapport om virksomheten.

Her følger rapporten for virksomheten i BFI i 2009.

Oslo, 4. mars 2010

Kristin Gulbrandsen
Direktør, Norges Bank Finansiell stabilitet
Leder av Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur

Sekretariatet for BFI
Norges Bank Finansiell stabilitet
Beredskapsenheten
Postboks 1179 Sentrum
0107 Oslo

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur

Årsrapport 2009

1. Mandat

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI) ble opprettet gjennom vedtak i Norges Banks hovedstyre 11. oktober 2000 og i forståelse med Finansdepartementet, Finanstilsynet og sentrale aktører i finansiell sektor. I henhold til mandatet har BFI følgende to hovedoppgaver:

- (i) Komme frem til og koordinere tiltak for å forebygge og å løse krisesituasjoner og andre situasjoner som kan resultere i store forstyrrelser i den finansielle infrastruktur. I en krisesituasjon skal utvalget varsle og informere berørte aktører og myndigheter om hvilke problemer som har oppstått, hvilke konsekvenser problemene kan medføre og hvilke tiltak som settes i verk for å løse problemene.
- (ii) Forestå nødvendig koordinering av beredskapssaker innenfor finansiell sektor, herunder, på grunnlag av Sivilt beredskapssystem, samordne utarbeidelse og iverksettelse av varslingsplaner og beredskapstiltak ved sikkerhetspolitiske kriser og krig.

BFI har ledelse og sekretariat i Norges Bank og deltakere fra myndighetsorganer og sentrale aktører i finansiell sektor. Møter i BFI avholdes ved behov og minst to ganger hvert år. BFI har som hovedoppgave å bidra til en best mulig samordning av beredskapsarbeidet mellom sentrale aktører i finansiell sektor, og erstatter ikke den enkelte institusjons selvstendige ansvar for beredskapen i egen virksomhet. Mandatet for BFI vedlegges (vedlegg 1).

I henhold til mandatet har BFI etablert arbeidsrutiner for å varsle, håndtere og informere om krisesituasjoner i finansiell infrastruktur. I arbeidsrutinene skilles det mellom varsling av større avviks- og avbruddssituasjoner som oppstår i den løpende driften, dvs. *konstaterte problemsituasjoner*, og varsling av problemsituasjoner som kan oppstå på grunn av særlige utviklingstrekk eller forestående begivenheter, dvs. *potensielle problemsituasjoner*. I tillegg til disse arbeidsrutinene er det etablert en varslingsliste for BFI med kontaktopplysninger for alle personer som er knyttet til arbeidet i utvalget. Varslingslisten oppdateres løpende og sendes jevnlig til alle deltakere i BFI.

2. Sammensetning

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI) er sammensatt av representanter fra myndighetsorganer og sentrale aktører i finansiell sektor. Representantene er fordelt på

medlemmer, varamedlemmer, observatører og kontaktpersoner. Medlemmene og varamedlemmene er oppnevnt fra Finanstilsynet, de to bankforeningene, to store leverandører av IKT-tjenester i finansiell sektor (Bankenes Betalingsentral A/S og EDB Business Partner ASA) og en aktør i verdipapirsektoren (Verdipapirsentralen ASA).

Observatøren fra Finansdepartementet og kommunikasjonsdirektøren i Norges Bank holdes orientert om arbeidet i BFI og kan delta i møtene. I tillegg har utvalget kontaktpersoner i flere enkeltinstitusjoner som har betydning for funksjonsdyktigheten og beredskapsarbeidet i finansiell sektor, bl.a. Norges vassdrags- og energidirektorat og Post- og teletilsynet. Kontaktpersonene tilsendes møteinnkallinger og referater fra møtene, og deltar i møtene ved behov.

Sammensetningen av utvalget er et resultat av en avveining der det på den ene siden er lagt vekt på en effektiv organisering ved at det løpende arbeidet skjer innenfor en begrenset, men representativ krets av deltakere, mens det på den andre siden er mulig å trekke også representanter fra andre aktuelle aktører inn i BFI ved behov. En oversikt over sammensetningen av BFI i 2009 vedlegges (vedlegg 2).

3. Møter i Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI)

I 2009 ble det arrangert tre møter. Utvalget har i 2009 ikke gjennomført noen beredskapsøvelse, men brukt tid til å gå gjennom erfaringene fra finanskrisen.

4. Saker behandlet i Beredskapsutvalget i 2009

De viktigste sakene som har blitt behandlet i BFI er nærmere omtalt nedenfor.

a. *Stabilitet og sårbarhet i finansiell infrastruktur*

En hovedoppgave for BFI er å bidra til å avdekke sårbarhet og forebygge større forstyrrelser i finansiell infrastruktur. Utvalget har derfor også i 2009 drøftet erfaringene fra driftsavvik og operasjonelle problemer som har oppstått og andre hendelser av betydning for infra-strukturen.

Som en prøveordning påla Finanstilsynet i november 2007 banker og andre aktører i den finansielle infrastrukturen å varsle avbruddshendelser gjennom en frivillig ordning. Denne plikten til å rapportere om IKT-hendelser er forskriftsregulert i 2009 og omfatter nå alle relevante virksomhetsområder i finanssektoren. Resultatet av avviksrapporteringen er drøftet på BFI-møtene.

Økningen i antall innrapporterte hendelser fortsatte i 2009. På samme måte som i 2008 skyldes dette nødvendigvis ikke bare flere hendelser, men også bedre rapportering. Nedenfor er noen av disse hendelsene omtalt.

Siste del av 2008 og i begynnelsen av 2009 hadde Norges Bank enkelte avbrudd og/eller treghet i kommunikasjonsløsningen med NICS. Beredskapsløsningen ble benyttet. Norges Banks driftsleverandør fulgte opp hendelsene sammen med BBS, men det lyktes ikke å avdekke årsaken. Ny kommunikasjonsløsning ved innføringen av ny NBO i april 2009 eliminerte problemet.

I juni ble det i en datasentral duplisert et beløp som skulle inn på kundekonti. Hendelsen ble utløst ved en prosedyrefeil i NICS. Konsekvensen ble imidlertid ytterligere forsterket ved påfølgende prosedyrefeil i Norges Bank. Dette medvirket til at det ble gjort feil i en datasentral som førte til dupliseringen. Følgen var at sluttoppgjøret og transaksjoner fra Statens konsernkonto for 26. juni ble postert på kvelden den 26. juni med oppgjør dato i NBO 29. juni. Konteringsdata til bankdatasentralene fra NICS ble derfor sterkt forsinket.

For betalingskort har nye former for svindel med betalingsterminaler på brukersteder skjedd for første gang i 2009. Svindelen rammet flere banker og Finanstilsynet tok initiativ til et møte med bankene om dette i begynnelsen av september 2009. BSK sammen med BBS og bankene har fulgt dette tett og de iverksatte tiltak hadde en effektiv virkning.

Det har vært en rekke problemer med bankenes nettbankløsninger. Det er ulike årsaker til disse problemene: Ofte har det vært problemer med å få mange ulike tekniske komponenter til å fungere sammen. Også systemer for aksjehandel og BankID har hatt enkelte problemer med stabiliteten i 2009.

I tilknytning til bankenes backofficeløsninger har det også vært eksempler på rutinesvikt, f.eks. hvor det er tastet inn kontonummer i beløpsfeltet og varsler fra systemene har blitt ignorert. Avviket ble først oppdaget av mottakerbank og gjennom egen banks avstemmingsrutiner. Det arbeides derfor med å etablere tiltak for å avverge denne typen feil. Finanstilsynet antar at det ikke er underrapportering for denne type hendelser.

På BFI-møtene har det blitt foretatt en gjennomgang av om det har vært spesielle utfordringer for den finansielle infrastrukturen som følge av finanskrisen. Det har vært økt belastning på flere deler av infrastrukturen, men den har i all hovedsak fungert tilfredsstillende. Systemene til medlemmene av utvalget hadde bestått påkjenningsene under finanskrisen. Det internasjonale valutaoppgjørssystemet CLS har heller ikke hatt nevneverdige problemer.

BFI har ikke vært direkte involvert i håndteringen av konstaterte problemsituasjoner i 2009.

I forbindelse med finanskrisen og svineinfluensaepidemien har medlemmene i BFI gjennomgått sine kontinuitetsplaner. Verken FNH, Sparebankforeningen eller BBS hadde utover dette iverksatt

spesielle tiltak i forbindelse med utbruddet av svineinfluensaen. Finanstilsynet, sendte eget brev til bankene og minnet om plikten knyttet til beredskapsløsninger og øving av disse. Likeledes at det i brevet ble vist til resultatet av en større test som ble gjennomført i regi av FSA i UK. BFI-sekretariatet fant det ikke nødvendig å komme med særskilte tiltak.

b. Orienteringer gitt på BFI-møtene

Finanstilsynets ROS-analyse

Finanstilsynet har presentert hovedpunkter fra sin risiko- og sårbarhetsanalyse for 2008 (ROS-analyse) av finansnæringens bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Analysene baseres på opplysninger som innhentes gjennom det løpende tilsynet med institusjonene, mottatte meldinger om hendelser og intervjuer med utvalgte foretak.

Av generelle funn i IT-tilsynene i 2008 pekes det på utilstrekkelig konfigurasjonsstyring, ufullstendig gjennomføring av kontinuitets- og katastrofetester, manglende eller ufullstendige ROS-analyser og manglende etterlevelse av egne, fastlagte rutiner som skal følges i endringsprosesser.

Nøkkelpersoner i sentrale finansforetak viser til det store leveringspresset fra kunder og myndigheter som én viktig årsak til feilsituasjonene. Mange pekte også på at det er en utfordring å vedlikeholde basisplattformen. Fremover ser nøkkelpersonene det som en utfordring å møte tilgjengelighetskravet. Nesten alle mente det var en utfordring at de ikke hadde en helhetlig IT-arkitektur og infrastruktur. Dette skyldes bl.a. at IT-systemene er anskaffet til forskjellig tid.

Andre orienteringer

Utvalget har blitt orientert om beredskapsarbeidet i Finansdepartementet.

Utvalget har fått en orientering om finansnæringens trusselvurdering. Vurderingen ble publisert i mars 2009.

c. Nytt oppgjørssystem i Norges Bank

Det nye systemet ble satt i drift fredag 17. april. Systemomleggingen var vellykket. Den berørte alle eksterne systemer som er knyttet opp mot Norges Banks oppgjørssystem og flere interne systemer i Norges Bank. Eksternt er grensesnittene mot NICS og VPS særlig viktige. CLS gjorde sine omkoblinger i helgen 18. – 19. april.

Systemet var operativt fra dag 1. Det har så langt vært høy regularitet i den nye løsningen.

d. Utredninger

Alternative betalingsmåter i en beredskapssituasjon

På oppdrag av BFI har en arbeidsgruppe vurdert løsninger for alternative betalingsmåter i en beredskapssituasjon. Representanter fra næringen, Norges Bank, Finanstilsynet, FNH, DnB NOR ASA, Nordea Bank og Norges Bank har deltatt i gruppen. Arbeidsgruppen anser at kontanter i hovedsak vil være den mest aktuelle betalingsmåten dersom betalingskort ikke kan brukes som instrument.

Ved behandlingen av gruppens rapport i BFI var det synspunkter på enkelte av formuleringene i notatet som presenterte rapporten. Det var enighet om at det er bankenes ansvar å gi kundene tilgang til sine midler og også at de har ansvar for reserveløsningene, men flere mente det var galt å anwise helt konkrete løsninger og samtidig be bankene å betale for dette. BFI gikk for øvrig ikke inn på arbeidsgruppens forslag og vurderinger.

Etter behandlingen i BFI ble saken oversendt til Finansdepartementet. Kopi av rapporten er sendt Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap (DSB).

Prioritering av aktører i finansiell infrastruktur når det gjelder tilgang til strøm og tele i en beredskapssituasjon.

I en rapport som ble utarbeidet av BFI i 2006 og oversendt Finansdepartementet tidlig i september 2009 har BFI kommet med prinsipielle synspunkter på dette og konkrete forslag til prioriteringer. Andre myndigheter er ansvarlig for å fastsette prioriteringene.

Spørsmålet om prioritering av tele/strøm har ellers vært behandlet på et KIS-møte 2. september 2009 (KIS: "Koordineringsutvalget for forebyggende informasjonssikkerhet"). På dette møtet fremkom det at staten ikke hadde satt av midler til å betale for omprioritering av linjekapasitet i en krisesituasjon. Justisdepartementet har gitt uttrykk for at prioriteringen bør sektorreguleres. I og med at problemstillingen er tatt opp i KIS anser BFI at det er naturlig at den får en oppfølging der.

BFI har mottatt og behandlet et brev fra Sparebank 1 gruppen hvor grupperingen tok opp spørsmålet om dens nettbankstjenester er en del av samfunnskritisk infrastruktur. I brevet ble det fremholdt at definisjonen av samfunnskritisk infrastruktur oppfattes ulikt blant myndigheter og offentlige instanser og at det derfor er ulike forventninger til hvilke oppgaver som inngår i dette begrepet og hvordan disse oppgavene skal prioriteres. Sparebank 1 gruppen ba BFI på prinsipielt grunnlag å behandle prioritering, roller og ansvar i forhold til prioriteringen av kritisk infrastruktur.

I svaret til Sparebank 1 gruppen viste BFI til det arbeidet som foregår i KIS og at BFI i forhold til sitt mandat ikke har noen besluttende myndighet på dette området, men ser klart behovet for å oppklare prioriteringer, roller og ansvar i forhold til kritisk infrastruktur.

e. *Sekretariatsfunksjonen for BFI*

BFI ble opprettet gjennom vedtak i Norges Banks hovedstyre 11. oktober 2000. Vedtaket ble fattet etter samråd med Finansdepartementet, Finanstilsynet og sentrale aktører i finansiell sektor.

Norges Banks rolle innen finansiell beredskap har historisk vært basert på kontantenes betydning som betalingsmiddel. Kontantenes betydning er redusert over tid. Bruken av kontopenger og andre betalingsinstrumenter enn kontanter har imidlertid økt vesentlig i omfang. Det har også vært store endringer i den tekniske, finansielle infrastrukturen. Finanstilsynets ansvar og betydning som myndighetsorgan på dette området er styrket, spesielt etter ikrafttreden av lov om betalingssystemer i 2000 og ny IKT-forskrift i 2003. Finanstilsynet fører nå tilsyn med alle aktører i den finansielle infrastrukturen unntatt Norges Bank.

Norges Bank har på denne bakgrunn sendt brev til Finanstilsynet og foreslått at ledelse og sekretariat for utvalget overføres til Tilsynet. Finansdepartementet er informert om ønsket fra Norges Bank.

Vedlegg 1

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI).

Mandat fastsatt av Norges Banks hovedstyre 11. oktober 2000.

1. Beredskapsutvalg for finansiell infrastruktur har ansvaret for å komme frem til og koordinere tiltak for å forebygge og å løse krisesituasjoner og andre situasjoner som kan resultere i store forstyrrelser i den finansielle infrastruktur. Gjennomføringen av tiltakene vil baseres på at den enkelte deltaker har beslutningskompetanse på vegne av sin institusjon.
2. I en krisesituasjon skal utvalget varsle og informere berørte aktører og myndigheter om hvilke problemer som har oppstått, hvilke konsekvenser problemene kan medføre og hvilke tiltak som settes i verk for å løse problemene. Utvalget skal etablere nærmere rutiner for varsling, problemhåndtering og informasjonsformidling som skal gjelde i slike situasjoner.
3. Beredskapsutvalget skal forestå nødvendig koordinering av beredskapssaker innenfor finansiell sektor. Utvalget skal herunder, på grunnlag av Sivilt beredskapssystem, samordne utarbeidelse og iverksettelse av varslingsplaner og beredskapstiltak ved sikkerhetspolitiske kriser og krig.
4. Representasjonen i beredskapsutvalget skal tilpasses behovet for å løse den aktuelle krisesituasjon og samordne utarbeidelse av beredskapsplaner og iverksettelse av omleggingstiltak. Norges Bank skal ha ledelse og sekretariat for beredskapsutvalget og innkaller til møter i utvalget. Møter avholdes ved behov og minst to ganger hvert år. I tillegg til ordinære medlemmer og varamedlemmer fra myndighetsorganer og de sentrale aktørene i finansiell infrastruktur, kan utvalget knytte til seg observatører og kontaktpersoner fra andre aktører i finansiell infrastruktur, herunder representanter for telekommunikasjon og kraftforsyning.
5. Beredskapsutvalget erstatter ikke den enkelte institusjons selvstendige ansvar for beredskapen i egen virksomhet.
6. Mandatet for beredskapsutvalget fastsettes av Norges Bank i samråd med Finansdepartementet og sentrale aktører i finansiell infrastruktur.

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI).

Medlemmer, varamedlemmer, observatører, kontaktpersoner og sekretariat i 2009.

Medlemmer

Kristin Gulbrandsen, Norges Bank (leder)
Arild J. Lund, Norges Bank
Kjetil Heltne, Norges Bank
Frank Robert Berg, Finanstilsynet
Trond Bakkerud, Finansnæringens Hovedorganisasjon
Per Erik Stokstad, Sparebankforeningen i Norge
Bjørn Vargmo, Bankenes Betalingsentral AS
Jørund Strømseng, EDB Business Partner ASA
Norunn Dale Seland, Verdipapirsentralen ASA

Varamedlemmer

Ole-Jørgen Karlsen, Finanstilsynet
Knut Kvalheim, Bankenes Standardiseringskontor/Finansnæringens Hovedorganisasjon
Dag-Inge Flatraaker, DnB NOR Bank ASA/Sparebankforeningen i Norge
Geir Mork Knutsen, Bankenes Betalingsentral AS
Bent Roger Markussen, EDB Business Partner ASA
Morten Larsen, NOS ASA

Observatører

Anna Grinaker, Finansdepartementet
Siv Meisingseth, Norges Bank

Kontaktpersoner

Olav Johannessen, DnB NOR Bank ASA
Else Lundgreen, Nordea Bank Norge ASA
Geir Bjørgo, Posten Norge AS
Per Broch Mathisen, Norges Fondsmeglerforbund
Lasse Ruud, Verdipapirfondenes Forening
Truls Sønsteby, Norges vassdrags- og energidirektorat
Håkon Styri, Post- og teletilsynet
Ivar M. Herø, Telenor ASA

Sekretariat

Harald Haare, Norges Bank
Tone Thingbø, Norges Bank (1. halvår 2009)